

Wojciech Słomski, *Humanistyczne i antropologiczne wymiary sporów teologicznych z hezychastami*, Warszawa 2023

Wojciech Słomski, *Humanistic and Anthropological Dimensions of Theological Disputes with the Hesychasts*, Warsaw 2023

Dariusz Chełstowski

Prešovská univerzita v Prešove, Prešov, Slovenská republika

0009-0001-3112-6963

dariusz.chelstowski@gmail.com

Cite this article /
Cytowanie:

Chełstowski, D., (2025). Wojciech Słomski, *Humanistic and Anthropological Dimensions of Theological Disputes with the Hesychasts*, Warszawa 2023. Elpis, 27: 216–218. <https://doi.org/10.15290/elpis.2025.27.16>

Licence / Licencja:

© Copyright 2025 Dariusz Chełstowski

Książka profesora Wojciecha Słomskiego *Humanistyczne i antropologiczne wymiary sporów teologicznych z hezychastami* (Гуманистическое и антропологическое измерение богословских споров с усухастами) stanowi wyjątkową pozycję na rynku literatury teologicznej i filozoficznej, w szczególności w kontekście zagadnień związanych z dialogiem między Wschodem a Zachodem. Tematyka ta, choć może wydawać się niszowa, dotyczy kluczowych aspektów zarówno teologii, jak i antropologii, otwierając nowe perspektywy na sposób rozumienia człowieka i jego relacji z Bogiem. Książka nie tylko pogłębia rozumienie hezychazmu, ale oferuje również szeroką analizę jego wpływu na myśl ludzką w kontekście kultury zachodniej i wschodniej.

Hezychazm, który jest wschodnim nurtem mistycznym, wywodzi się z praktyk ascetycznych mnichów bizantyjskich. Centralnym punktem tej duchowości jest dążenie do wewnętrznej ciszy i kontemplacji Boga poprzez modlitwę serca – tzw. modlitwę Jezusową. W ujęciu teologicznym hezychazm odnosi się do doświadczenia przeobóstwienia człowieka (theosis), czyli jego duchowego zjednoczenia z Bogiem. Praktyka ta rozwijała się w opozycji do bardziej racjonalistycznych nurtów myśli zachodniej, co doprowadziło do licznych kontrowersji i sporów teologicznych w średniowieczu. To właśnie te spory,

analizowane przez pryzmat filozoficzny i antropologiczny, stają się głównym tematem pracy profesora Słomskiego.

Już na wstępie książki Autor wyraźnie zaznacza, że jego celem jest nie tylko analiza historyczna samych sporów teologicznych, ale również próba uchwycenia ich głębszych implikacji dla zrozumienia człowieka. Wskazuje na to, jak różne rozumienia Boga w teologii zachodniej i wschodniej wpłynęły na kształtowanie się odmiennych koncepcji człowieka oraz jego miejsca w świecie. W tym kontekście Autor stawia tezę, że hezychazm, poprzez swoją specyficzną antropologię, wprowadza nową perspektywę na temat relacji między człowiekiem a Bogiem, która różni się od podejścia zachodniego, opierającego się bardziej na racjonalnej refleksji i intelektualizmie.

Jednym z najciekawszych wątków w książce jest analiza postaci Grzegorza Palamasa, który odegrał kluczową rolę w obronie hezychazmu przed krytyką teologów zachodnich, w szczególności Barlaama z Kalabrii. Słomski przedstawia Grzegorza Palamasa jako myśliciela, który w obliczu racjonalistycznych ataków na hezychazm, zdołał sformułować spójną teologię mistyczną opartą na rozróżnieniu między esencją a energiami Boga. To rozróżnienie, według Autora, ma kluczowe znaczenie nie tylko dla teologii, ale także dla antropologii, ponieważ otwiera drogę do innego rozumienia relacji między Bogiem a człowiekiem. W przeciwieństwie do zachodniego podejścia, gdzie Bóg jest często postrzegany jako transcendentny i odległy, w hezychazmie człowiek ma możliwość bezpośredniego doświadczenia Bożych energii, co prowadzi do jego duchowego przebóstwienia.

Słomski w swojej analizie podkreśla również znaczenie hezychazmu dla współczesnych debat teologicznych i filozoficznych. Wskazuje, że choć spory teologiczne z hezychastami mają swoje korzenie w średniowieczu, to wiele z poruszanych tam problemów jest wciąż aktualnych. W szczególności Autor zwraca uwagę na kwestie związane z postmodernistyczną krytyką rozumu i poszukiwaniem alternatywnych dróg poznania. Hezychazm, z jego naciskiem na doświadczenie mistyczne i kontemplację, może być postrzegany jako propozycja dla współczesnego człowieka poszukującego głębszego, bardziej holistycznego rozumienia siebie i świata.

W tym kontekście warto zwrócić uwagę na antropologiczny wymiar pracy Słomskiego, który doskonale łączy teologię z filozofią antropologiczną, analizując, jak różne koncepcje Boga wpływają na sposób rozumienia człowieka. W swojej pracy Autor pokazuje, że antropologia hezychastyczna, w której człowiek jest postrzegany jako istota dążąca do zjednoczenia z Bogiem, oferuje alternatywę wobec zachodniego, bardziej materialistycznego i racjonalistycznego rozumienia człowieka. To zjednoczenie, które odbywa się nie poprzez intelekt, ale poprzez serce i duchową kontemplację, staje się centralnym punktem antropologii hezychastycznej.

Książka profesora Słomskiego nie jest lekturą łatwą. Jest to pozycja głęboko teoretyczna, wymagająca od czytelnika nie tylko znajomości podstawowych zagadnień teologicznych, ale także umiejętności poruszania się w świecie filozofii i antropologii. Autor posługuje się językiem precyzyjnym, momentami trudnym, co sprawia, że lektura wymaga skupienia i refleksji. Niemniej jednak, dla osób zainteresowanych tematyką hezychazmu i jego wpływu na myśl filozoficzną i teologiczną, książka ta stanowi niezwykle cenne źródło wiedzy.

Na zakończenie warto podkreślić, że praca profesora Wojciecha Słomskiego to nie tylko analiza historyczna sporów teologicznych, ale przede wszystkim próba zrozumienia, jakie znaczenie mają one dla współczesnego człowieka. Hezychazm, z jego antropologicznym i teologicznym przesłaniem, staje się w tym ujęciu propozycją odpowiedzi na pytania, które zadaje sobie współczesny człowiek – pytania o sens życia, relację z Bogiem oraz o to, kim naprawdę jesteśmy. Recenzowana książka, mimo swojej złożoności, otwiera przed czytelnikiem nowe horyzonty myślowe, zachęcając do głębszej refleksji nad miejscem człowieka w świecie i jego relacją z transcendentnym.